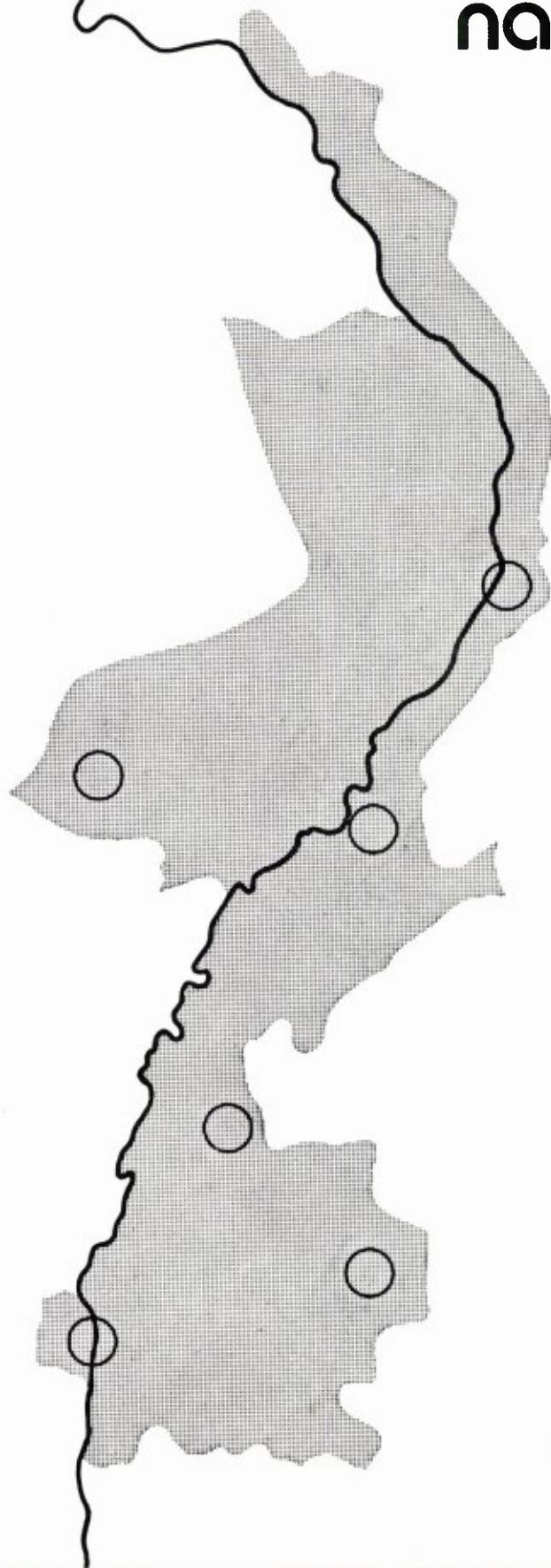

natuurhistorisch maandblad

66e jaargang no. 4 - 28 april 1977

~~66e jaargang no. 3 - 31 maart 1977~~

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap
in Limburg

MAASTRICHT, 27 januari 1977

REDACTIERAAD: mevr. drs. F.N. Dingemans-Bakels;
H.P.M. Hillegers; J.A.M. Heerkens Thijssen (wnd. hoofdredac-
teur); dr. P.J. van Nieuwenhoven; W. Ogg.
Redactie-adres: Bosquetplein 7 Maastricht (tel. 043-13671).

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden,
bestellen van Maandbladen te zenden aan administratie Natuur-
historisch Genootschap in Limburg, p/a Bosquetplein 7, Maas-
tricht; tel. 043-13671.

Afzonderlijke nummers voor niet-leden *f* 2,50, voor leden
f 1,75; dubbelnummers *f* 4,- resp. *f* 3,-
Auteursrechten voorbehouden.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP

Voorzitter: Dr. P.J.v. Nieuwenhoven,
Trianonstraat 13, Maastricht. Tel. 043-18897

Secretaris: H.P.A.J. Gilissen.
Rector Thijssenstraat 9, Geulle. Tel. 04461-1179

Penningmeester: J.G.H. Schoenmaeckers, Johan Frisostraat 4,
Cadier en Keer. Giro 103 63 66 t.n.v. Natuurhistorisch Genoot-
schap, Maastricht.

Lidmaatschap: m.i.v. 1 januari 1977 *f* 25,- per jaar (tevens
gezinscontributie); Jeugdleden t/m 17 jaar *f* 7,50. Het maand-
blad wordt aan alle leden gratis toegezonden.

Abonnementsprijs voor verenigingen en instellingen *f* 75,- per
jaar

Litho's en Druk:
Stereo & Grafia, Maastricht.

INHOUD:

- Verslagen van de maandvergaderingen	53
- S.J. Dijkstra Campanulaceae (Klokjesfamilie)	55
- De entomologische waarde van het Weerter Bos en de Krang	63
- Vogelstudiegroep Oproep tot medewerking	65
- Belangrijke natuurgebieden in Venlo en omgeving	66
- Rectificatie	omslag II
- Aankondiging van de maandvergaderingen en andere activiteiten	omslag III
- De natuur in	omslag IV

Rectificatie

In nr. 3 van het Maandblad staat op pagina 38 een
storende fout: Het 30.000 ha. grote Hluhluwe-
reservaat dateert niet uit 1977, doch uit 1897. Het is
dus een der oudste natuurrezervaten.

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Heerlen op 1 maart

Het klimaat beïnvloedt sterk de flora, aldus de heer van Geel in zijn lezing over regenwoud in de Olympics, Washington, U.S.A. Vochtige zeewind stijgt over een afstand van slechts 70 km van zeeniveau tot de boomgrens, op een hoogte van 330 m. Hierbij verliest hij door afkoeling veel regenwater. In het regenwoud is de gemiddelde jaarlijkse neerslag 4.5 m. Vlak langs de hoogwaterlijn aan de kust tot bij het spatwater groeien merkwaardigerwijze nog bomen. In dit gebied broeden veel zeevogels en wasberen komen er talrijk voor. Hier kunnen mist en nevel zeer plotseling komen opzetten. Langs de rivieren en op de plaatsen die door deze af en toe overstromd worden, groeien veel elzen (*Red Alnus*). Elzen verkrijgen door middel van wortelknolletjes de bodem, doordat ze stikstof uit de lucht opnemen en aan de grond afstaan. Op drogere gebieden verandert de flora direct; er groeit bijv. een grootbladige es. Verder *Portulaca oleracea*, *Lupine arborescens*, Breedblad lathyrus (*Lathyrus latifolius*) een soort die in West-Europa ook voorkomt. *Spiraea douglasi*, Vetsblad (*Pinguicula*), een braam (*Rubus parviflorus*), *Viola flabellata* en ook een *Sambucus* die niet van onze Bergvlier (*S. racemosa*) te onderscheiden is. Verder van de kust verwijderd begint het regenwoud met zijn dichte begroeiing van bomen, struiken en kruiden. De bomen zijn vaak bedekt met epiphyten. De begroeiing is zo dicht dat kiemplanten van bomen moeilijk tot ontwikkeling kunnen komen door gebrek aan licht. Ontstaat er ergens door het omvallen van een boom enige ruimte dan overwoekeren de kruiden deze kiemplanten. Ze krijgen slechts een kans als bijv. een boom op een meter hoogte boven de grond afknapt. Kiemplanten die in de vermolmde stobbe opschieten steken dan voldoende hoog boven

de kruiden uit. Ook op omgevallen woudreuzen staan kiemplanten voldoende hoog boven de kruiden uit en kunnen zich verder ontwikkelen. Wortels van deze eerste groeien om de stam heen om zo de bodem te bereiken.

Daar deze stammen zeer lang kunnen zijn, ontstaat er over hun lengte een rij van bomen die de indruk wekken dat deze door de mens geplant zijn. In dit bos komen o.a. veel heide-achtigen voor: Klein wintergroen (*Ramischia secunda*), Eenbloemig wintergroen (*Pyrola uniflora*), bosbessen, verder soorten die op Dalkruid en Salomonszegel lijken. Orchideën zoals Koraalwortelsoorten (*Corallorhiza*), Stofzaad (*Monotropa*), Linnaeus klokje (*Linnaea borealis*), Kornoelje (*Cornus canadensis*) en tenslotte veel mossen, varens en grassen.

te Heerlen op 5 april

Volgens een krantenbericht was een hongerige leeuw een stal binnengedrongen, had twee geiten gedood en opgegeten en was vervolgens bezig met een ezel. Hierop had een paard de leeuw in zijn nek gegrepen en dood gebeten.

De heer van Geel vond het zeer merkwaardig dat het paard niet geprobeerd had te vluchten. Hij dacht dat bij dieren die tot verschillende soorten behoren en steeds in elkaars gezelschap leven een zeker kuddeinstinkt tot ontwikkeling komt, waardoor ze een gemeenschappelijke vijand te lijf gaan. Uit de literatuur zijn ook enkele gevallen bekend dat dieren die als prooi moeten dienen hun vervolger doden, als voorbeeld muizen die een slang in gevangenschap dood bijten.

Vervolgens kreeg de heer van Geel het woord over: "De alpenflora van de Olympics". Hij begon zijn onderwerp met een aantal dia's uit het grensgebied van bos en het alpine gebied te vertonen. Er staan nog slechts enkele koniferen en wel een Zilversparsoort (*Abies grandis*), er bloeien nog Witte margrie-

ten, de Columbia lelie, enkele soorten van Wintergroen (*Pyrola*), ook een Dennenorchis (*Goodyera*) en veel bosbessen. Van de dieren noemde hij de Alpen leeuwerik, Raven, Alpenhaas en de Olympic marmot die endemisch is. En verder het wijfje met jong van de Blue grouse, een hoenderachtige vogel. Een succesnummer waren wel de schitterende foto's van de Sneeuwgeit, een geelachtig witte geit, waarvan de zeer scherpe hoorns verwantschap vertonen met die van een geit, maar de rest van het zeer gespierde lichaam en de zware achterpoten totaal verschillen met die van een geit. P. Eipper in: "De woeste Wereld" houdt dit dier voor een soort bergantilope. Mevrouw van Geel kon een exemplaar tot op 2 m. naderen en fotograferen. Dichterbij komen leek haar te gevaarlijk. Als men weet dat P. Eipper zeer veel moeite en tijd besteedde om enkele exemplaren op grote afstand, met behulp van telelenzen te kunnen fotograferen, dan heeft deze laatste pech gehad of de familie van Geel bijzonder veel geluk.

te Maastricht op 7 april

Aangezien de voorzitter van zijn welverdiende vakantie genoot leidde de sekretaris deze bijeenkomst in het eerste deel en na de pauze werd het praktikum geleid door de heren van Noorden en Meijer.

Voor de pauze legde de heer H.Kemp de vergadering 2 fotoboeken voor met foto's van de Limburgse Landschappen. Het ene boek van Pim Fonteijn (in de boekhandel te koop) toonde diverse landschappen op kunstzinnige wijze, zijn privé fotoboek geeft meer documentaire foto's. Opmerkelijk is dat ook de stad, wolken, industrie e.d. tot het landschap worden gerekend door beide personen.

Broeder Thomas Moore toonde enkele fraaie dia's van de plooiwespen die inmiddels uit de urntjes zijn gekomen (zie vorige verslagen). Tevens deed hij mededelingen over 'n dode vleermuis gevonden in de

Schark door witte schimmel omgeven, hangend aan een ijzeren balk. Eveneens meldde hij de waarneming van een vleermuisparing op 23 december j.l. Er ontstond zich een discussie of het nu het najaar of het voorjaar is dat de bevruchting plaatsvindt.

Wie weet het?

Naar aanleiding van de waarneming van de heer Damen over het in grote (honderden) groepen gaan slapen van mussen, onder luid getjilp, tussen 2 flats aan de Pres. Rooseveltlaan werden door verschillende leden mededelingen gedaan over vergelijkbaar gedrag waargenomen bij Ringmussen, Merels, Vinken, Groenlingen, Turkse Tortels, Spreeuwen en diverse zeevogels.

Opmerkelijk is dat al deze vogels veel kabaal maken. De heer van Noorden meende dat dit gedrag 'n ontlasting is van de normale onderlinge agressie bij elkaars toenadering.

De heer Gijtenbeek heeft op 24-3-1977 acht kraanvogels waargenomen te St.Pieter, Maastricht om 9.50 uur, vliegend in Noordelijke richting en vlak daarna nog eens 9 stuks.

Bovendien nam een kennis van hem 8 kraanvogels waar op 31-3-1977 om 10.05 uur, vliegend in westelijke richting.

De heer van Mourik hoorde de eerste zwartkop op 28 maart 1977.

De heer Gijtenbeek ontlokte een discussie over het smaakvermogen van vogels. Hij constateerde dat bij sommige exemplaren van de Cotoneaster horizontalis wel alle bessen door vogels werden opgegeten en bij andere niet. Andere leden meldden dergelijke waarnemingen ook bij sneeuwbes, gelderse roos en vuurdoorn. Men dacht aan de invloed van al of niet vriezen, de standplaats (wel/geen zon), bemesting, individuele verschillen binnen de soort, verschil in proces van versuikering (een mispel is pas lekker als hij rot is, een sleedoornbes pas als het een keer gevoren heeft). Wie kent een concreet onderzoek hierover?

Na de pauze gaf de heer van Noorden een interessante inleiding en aanzet tot mossenstudie, aan de hand van door hem verzameld materiaal. De heer Meyer gaf uitvoerige informatie bij het determineren en bekijken van schedeltjes, kaken en kiezen die uit

de uitgeplozen braakballen van kerkuilen te voorschijn kwamen. Menigeen had de neiging om zichzelf in tweeën te splitsen om van beide praktika iets te kunnen leren. Helaas was de tijd al te snel om. Het is duidelijk dat we dit vaker gaan doen.

CAMPANULACEAE (KLOKJESFAMILIE)

door S.J. DIJKSTRA

Enkele kenmerken van deze familie zijn: straalsgewijs symmetrische bloem, een vijfslippige kelk en kroon, vijf meeldraden, een vruchtbeginsel, dat meestal tweehokkig is, een stijl met twee tot vijf stempels, een doosvrucht. Enkele geslachten lijken op *Compositae* (Samengesteldbloemigen), bijv. *Jasione montana* (Zandblauwtje): hier staan de bloemen in een bolvormig hoofdje bijeen en zijn omgeven door een krans van omwindselbladeren. Het is niet de bedoeling alle verschillen of overeenkomsten tussen beide families te gaan behandelen maar het is toch wel aardig om op één eigenschap te wijzen die beide gemeen hebben. In de jonge bloemen liggen de meeldraden in een kring rondom de stamper, stijf tegen de stempel aangedrukt. Zij zijn eerder rijp dan de stamper. Hun helmknoppen gaan aan de binnenzijde open, dus aan de kant van de stijl. Deze is bezet met stijve uitstaande haren. Doordat de stijl in dit stadium nog groeit, schraapt hij met zijn haren het stuifmeel van de meeldraden. De stijl wordt zo omgeven door een kokertje stuifmeel. De stempels liggen gedurende deze periode nog tegen elkaar aan en zijn nog niet rijp, zodat ze nog geen stuifmeel kunnen

opnemen. Nadat de meeldraden hun stuifmeel hebben afgegeven aan de stijl verschrompelen zij. Het volgende stadium is dat waarin de stamper rijp wordt en de stempels zich gaan uitspreiden. Komt nu een insect de bloem bezoeken in het eerste stadium dan komt hij in aanraking met het stuifmeel. Gaat het dan naar een bloem die iets ouder is, dus met een rijpe stamper, dan kan het deze bestuiven. Indien zo'n tweede bezoek uitblijft dan krullen de stempels zich zover naar beneden dat zij in aanraking komen met het eigen stuifmeel onder op de stijl waardoor bevruchting en zaadvorming alsnog plaats kunnen hebben. Bij de Composieten, bijv. de Paardebloem, is dit verloop goed te zien. In ons land komen de volgende geslachten voor: *Campanula* (Klokje), *Wahlenbergia*, *Legousia* (Spiegelklokje), *Phyteuma* (Rapunzel) en *Jasione* (Zandblauwtje). We beginnen met het geslacht waarnaar de familie is genoemd: *Campanula* (Klokje). Merendeels soorten uit het gebergte op het noordelijk halfrond. De kroon is klok- tot trechtersvormig, blauw tot violet, zelden wit. De stamper heeft drie stempels; de vrucht is een driesoms vijf-hokkige doosvrucht die bij droog weer

door poriën opengaat zodat het rijpe zaad eruit kan waaien. Bij vochtig weer gaan de poriën weer dicht. Bijen, hommels, kevers, vlinders en vliegen zijn de belangrijkste bestuivers.

Bij sommige soorten, vooral bij *C. rapunculoïdes* komen talrijke galvormingen voor, waarbij het vruchtbeginsel in de knop gaat opzwellen, de kroon in zijn groei wordt vertraagd en de meeldraden en de stijl zich niet ontwikkelen. Bij een andere aantasting vergroenen de kroonbladen, terwijl zij tevens bladachtig van vorm worden.

Campanula rotundifolia (Grasklokje)

enkele zeer zeldzame en verwilderde tuinplanten. Dr. de Wever noemt voor Zuid-Limburg vijf soorten. No. zes werd kortgeleden aangetroffen, wel weer een bewijs hoe rijk de flora hier is.

C. rotundifolia (Grasklokje). De soortnaam "met ronde bladeren" schijnt in tegenspraak te zijn met de Nederlandse naam, die misschien betrekking heeft op smalle, lijnvormige, grasachtige bladeren. De wortel-bladeren zijn rond, niervormig, maar zijn tijdens de bloei meestal niet meer aanwezig. De stengelbladeren zijn lancetvormig. De bloeiwijze kan talrijke bloemen bevatten, maar op een minder gunstige plaats is de soort armbloemig. De bloemen hangen en hebben een donkerblauwe soms lichtblauwe of witte kleur. De lengte van de kroon bedraagt $1\frac{1}{2}$ - 2 cm. De plant wordt zelf niet erg hoog, in de regel slechts 10 - 30 cm. De stengel kan overeind staan, maar is meestal opstijgend of overhangend. De soort is overblijvend, zodevormend, en komt voor op grazige plaatsen, langs wegen, in niet te hoog kreupelhout, enz. Mogelijk is de Nederlandse naam in verband te brengen met het voorkomen op grazige plaatsen en staat dan niet in betrekking tot de grasachtige bladeren. De soort zal wel algemeen bekend zijn, doch varieert nog al sterk en is dan van enkele uitheemse soorten niet of nauwelijks te onderscheiden. De ronde bladeren aan de voet van de stengel zijn de jeugdvorm. Men heeft exemplaren aangetroffen waarbij alle bladeren langs de stengel van dit jeugdtype waren. Deze planten bloeiden wel en groeiden in zware schaduw zodat de ronde blad-vorm iets te maken kan hebben met de belichting. Het zou de moeite waard zijn hierop te letten of er proeven mee te nemen.

C. rapunculus (Rapunzelklokje) komt voor in het Krijt- en het Lössdistrict en verder langs de rivieren en is dus in Limburg aanwezig. *Rapunculus* betekent raapje: de wortel is dik en vlezig en zelfs iets raapvormig gezwollen en wordt als sla gegeten. Waarschijnlijk werd de plant in de Middeleeuwen door

Campanula rapunculus (Rapunzelklokje)

monniken voor dit doel verbouwd. De bloeiwijze staat recht overeind, de bloemen zitten in een tros of pluim op tamelijk lange stelen die schuin naar boven gericht zijn; zij zijn nooit hangend. De bloemkroon is trechtervormig, voor een derde deel ingesneden en paarsblauw van kleur. De hele plant maakt een sierlijke slanke indruk. De hoogte kan 30 - 100 cm bedragen. De soort is tweejarig en kan van het Grasklokje worden onderscheiden door de hoge vertakte stengels, de bloemkleur, de nogal diep ingesneden

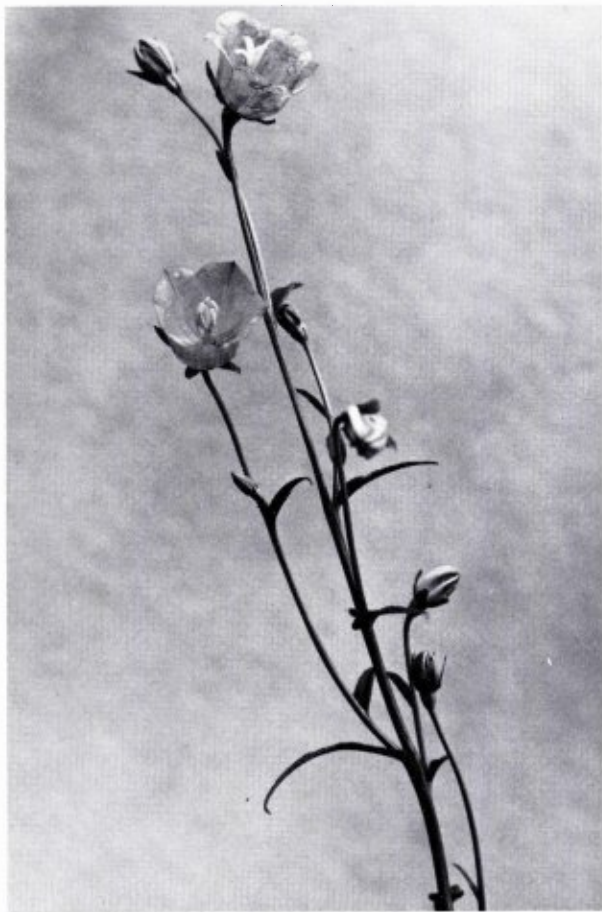
bloemkroon en de lange, niet zo smalle bladeren. Het komt voor op grazige wat beschaduwde gronden.

C. rapunculoïdes (Akkerklokje) zal toch niet gemakkelijk met het Rapunzelklokje verwisseld worden hoewel de wetenschappelijke soortnaam dit doet vermoeden. Het Akkerklokje heeft een dikke, iets gezwollen wortelstok, die ondergronds dunne ronde uitlopers vormt. De soort is overblijvend. De wortelbladeren zijn hartvormig tot driehoekig, langgesteeld en zijn tijdens de bloei meestal reeds

Campanula rapunculoïdes (Akkerklokje)

verdwenen. Langs de stengel worden de bladeren naar boven toe steeds kleiner en smaller tot lancetvormig. De bloeiwijze bevat enige bloemen die alle naar één kant gericht zijn. De kroon is trechter- tot klokvormig, vrij groot, 2 - 3 cm en is voor de helft ingesneden, blauwviolet van kleur. De plant kan 100 cm hoog worden en groeit op droge gronden, bouwland, in heggen en ook in tuinen. Het afgebeelde

Campanula persicifolia (Perzikbladig klokje)

exemplaar is oorspronkelijk afkomstig uit de pastoriertuin te Sloten (Fr). Volgens Dr. de Wever heeft deze tuinvorm wat grotere bloemen die ook wit van kleur kunnen zijn. De soort maakt een wat slordige indruk met zijn lange, bijna kale stengels in vergelijking tot het fijnere Rapunzelklokje. Hij komt ook in Zuid-Limburg voor op bovengenoemde plaatsen.

C. persicifolia (Perzikbladig klokje) is in Nederland zeldzaam en komt nog het meest voor in Zuid-Limburg. Het heeft een dikke, enigszins gezwollen wortelstok, een recht opstaande, stevige, meestal onvertakte stengel zonder haren. De lange smalle bladeren worden naar boven toe steeds smaller en zijn alle grof getand, waardoor zij enigszins op bladeren van de perzik lijken. De bloeiwijze is meestal een tros met slechts weinig bloemen die aan een kort steeltje zitten. De bloemen zijn groot, 2½ - 4 cm, klokvormig, en staan wijd open. Hun kleur is volgens de flora blauw-violet, zelden wit. De lengte van de stengel varieert van 30 - 100 cm. In mijn tuin staat een groot aantal planten van deze soort dat zich in de loop van de jaren flink heeft uitgebreid. Vanwaar ik het eerste exemplaar gekregen heb weet ik niet meer. Er zijn planten met blauwe, maar ook met witte bloemen. Het eigenaardige is dat de witbloeiende de blauwe bijna geheel verdreven hebben. In de regel krijgen gekleurde exemplaren in de natuur de overhand zowel bij planten als bij dieren. Dr. de Wever schrijft dat het Perzikbladig klokje in Zuid-Limburg vaker wit dan blauw is, op de Sint-Pieterberg zo goed als uitsluitend wit. De oorzaak bij mijn planten is dus niet te wijten aan het feit dat zij gekweekt worden.

Het Perzikbladig klokje komt in loofbossen voor op gesteenten uit de Krijt-periode en op sterk kalkhoudende löss. In de cultuur hebben de kelkklappen en de meeldraden de neiging zich te ontwikkelen tot bloembladen. Hiervan hebben de kwekers gebruikt gemaakt om door selectie gevulde vormen te kweken.

C. glomerata (Kluwenklokje) werd tot nu toe niet in Limburg gevonden, maar wel in de naaste omgeving van Vaals op de Schneeberg en verder in de Eifel en de Ardennen. Een oude opgave vermeldt als vindplaats de Sint-Pietersberg, maar daar werd het later nooit weer teruggevonden. In 1971 werd het tussen Vijlen en Lemiers in de wegberm aangetroffen, een vindplaats die als natuurlijk wordt beschouwd. Verder komt het in Nederland voor langs de rivieren op vochtige, beschaduwde, grazige plaatsen, maar al-

Campanula glomerata (Kluwenklokje)

tijd zeer zeldzaam. De wetenschappelijke en ook de Nederlandse naam heeft het te danken aan het feit dat de bloemen praktisch zonder steeltje, dicht opeen, als een kluwen aan het einde van de stengel staan. De wortelstok is kort en gezwollen: het is dus een overblijvende plant. De wortelbladeren en ook de onderste aan de stengel zijn gesteeld, rondachtig of hartvormig. Naar boven toe worden zij smaller en zijn tenslotte lancetvormig en dan ongesteeld. De grootte van de bloem varieert van 1½ - 3 cm, de kleur is blauwviolet en de vorm die van een trechter of klok. De soort varieert van sterk behaard tot nagenoeg kaal. Ook het aantal bladeren kan verschillend zijn. In de bladoksels kunnen enkele alleenstaande bloemen voorkomen. Ook worden er exemplaren aangetroffen met slechts enkele bloemen per hoofdje en zelfs met één bloem: van een hoofdje kan dan niet meer gesproken worden. De soort wordt ook wel gekweekt met grotere bloemen of met talrijker bloemen per hoofdje.

C. trachelium (Ruig klokje). Dit komt nog vrij veel voor op de kalkgronden van het Krijt en op sterk kalkhoudende löss van Zuid-Limburg en verder naar het noorden op de grens van de rivieren en het Centreuroop gebied (dit is Midden- en Noord-Limburg ten oosten van de Maas, de Achterhoek en (Twente), daar echter zeldzamer. Het Ruig klokje bezit een dikke wortelstok en is dus overblijvend. Maar het vormt geen uitlopers. De stengel heeft scherpe lijsten. De wortelbladeren zijn hart- tot niervormig, de onderste stengelbladeren ovaalhartvormig, hun bladrand is grof gezaagd. Naar boven langs de stengel worden zij smaller en zijn tenslotte lancetvormig en ongesteeld. De bladeren kunnen volgens Dr. de Wever sterk in breedte en lengte verschillen, soms aan dezelfde plant. Dit is misschien afhankelijk van de belichting. De bloemen zijn kort gesteeld en staan of alleen of met twee tot vier bijeen in gesteelde trossen. De kroon is 3 - 4 cm lang; in het najaar kunnen kleinere bloemen gevormd worden.

Campanula trachelium (Ruig klokje)

Zij zijn klok- tot trechtersvormig en blauwviolet van kleur. Bij deze grote bloemen kan men gemakkelijk het gele stuifmeel als een kokertje rondom de stijl zien zitten. De gehele plant is stijf behaard en is 30 - 100 cm lang. De soort varieert weinig, behalve in bladvorm; de bloemkleur kan, hoewel zeldzaam, ook wit zijn, terwijl de kroon soms gevuld is en dan

weer gekweekt wordt. Er zouden nog enkele *Campanula*-soorten voor Nederland genoemd kunnen worden, maar die zijn of buitengewoon zeldzaam of het zijn soorten, van elders afkomstig, die hier gekweekt worden en zich vanuit tuinen verspreid hebben. Meer soorten kan men in het gebergte aantreffen, vaak met felle kleuren. In de Eifel vonden wij *C. patula* (Weideklokje). Een paar wel bekende gekweekte soorten zijn o.a. *C. medium*, (Marietkeklokje), afkomstig uit Zuid-Europa, met grote, iets opgezwollen bloemen, normaal blauw van kleur, echter ook wit en rose. Het is tweejarig, te zaaien half mei-juni, in elk geval voor de langste dag, anders kiemt het zaad dat jaar niet meer. De soort werd vroeger door mij genoemd in verband met *Orobancha minor* (Klavervreter) die in mijn tuin op dit klokje parasiteert. Als kweekprodukt komen ook gevulde bloemen voor, die bij lange na niet zo fraai zijn als de oorspronkelijke. Een andere wel bekende soort is *C. isophylla* (Ster van Bethlehem), afkomstig uit Italië. De kleur is wit of blauw. De witbloeiende planten zijn merkwaardigerwijs het sterkst.

Wahlenbergia waarvan in Nederland slechts een soort bekend is: *W. hederacea* (Klimopklokje). Het werd in ons land slechts op een plaats gevonden, bij Tubbergen. Ik was niet van plan iets over deze zeldzaamheid te zeggen, ware het niet dat zij bij mij in de tuin ontdekt werd tezamen met een orchidee, gekocht bij een importeur. Het belangrijke verschil met *Campanula* vormt de doosvrucht die met kleppen openspringt in plaats van met poriën. De stengel is zeer slap, teer en liggend; de bloemen klok- tot trechtersvormig, blauw van kleur; de bladeren lang gesteeld, iets vijfhoekig afgerond en daardoor gelijkend op klimopbladeren. De soort is overblijvend en groeit bij Tubbergen in vochtige heide met veel struiken.

Legousia (Spiegelklokje) met in Nederland twee soorten, beide ook in Limburg. Dit geslacht verschilt

van *Campanula* door een lange smalle doosvrucht, die van kanten voorzien is en in de lengterichting openspringt. *L. speculum-veneris* (Spiegelklokje) komt voor in het Krijt- en het Lössdistrict en langs de rivieren en dan slechts op kalkhoudende grond tussen het koren. De onderste bladeren zijn omgekeerd eivormig, de stengelbladeren worden steeds smaller en spitser naar boven toe en zijn tenslotte zelfs lan-

Legousia speculum-veneris (Spiegelklokje)

cetvormig. De bloemkroon heeft een doorsnede van 2 - 2½ cm, tenminste in geheel geopende toestand en is meer schotel- dan klokvormig en van het mooiste purper, mij van inlandse bloemen bekend. Veel zeldzamer zijn witte of lila bloemen. De bladeren van de kelk zijn ongeveer even groot als die van de kroon en zijn uitgespreid (afstaand). De soort vormt cleistogame bloemen waarvan de onderdelen zowel in grootte als in aantal achteruit zijn gegaan: deze gereduceerde bloemen gaan nooit open en bestuiven zichzelf. Volgens de literatuur gaan de bloemen tussen 7 en 8 uur open en sluiten zich weer in de namiddag. Er staat niet vermeld hoe laat dit laatste gebeurt. Men kan soms omstreeks 16 uur nog geopende bloemen aantreffen. Door hun opvallende kleur lopen de bloemen grote kans geplukt te worden. Daar de planten vrij teer zijn gebeurt dit plukken met wortel en al en dat is voor een eenjarige soort funest. Het aantal planten is dan ook sterk afgenomen. Over de talrijkheid laat Dr. de Wever zich niet uit. Mij zijn dicht bij Heerlen nog wel enkele akkers bekend waar het Spiegelklokje ieder jaar te vinden is. Opvallend is de vrucht die meer lijkt op een gezwollen stengeltje dan op een doosvrucht. Er boven op zitten nog de vijf groene kelkbladen. De eerste keer dat ik de vruchten van het mij toen nog onbekende plantje vond hield ik ze voor misvormingen, door een gal veroorzaakt. *L. hybrida* (Klein spiegelklokje) lijkt op de vorige maar heeft een kleinere bloemkroon, ½ - 1½ cm in doorsnede, terwijl de kelkbladen dubbel zo lang zijn als de kroonbladen, en rechtop staan. Daardoor kan de bloem zich niet zo wijd uitspreiden. Het Kleine spiegelklokje staat ook weer tussen het koren, het meest in Zeeuws-Vlaanderen. Het is in Zuid-Limburg waarschijnlijk nog zeldzamer dan de grote soort. Mij is slechts één gebied bekend waar het samen met de grote soort voorkomt.

Phyteuma (Rapunzel) komt in Nederland voor met twee soorten. Dit geslacht is gekenmerkt door kort-

gesteeld bloemen die in een aar rond de top van de stengel gerangschikt zijn. Zij worden omgeven door een gemeenschappelijk omwindsel. De bloemen van de Rapunzel zijn klein, de slippen van de kroon lijnvormig en eerst met elkaar verbonden. Later laten de slippen van beneden naar boven los. De bloem zelf is buisvormig.

In ons land komen twee soorten voor: *P. nigrum* (Zwarte Rapunzel) en *P. spicatum* (Witte rapunzel). Het zijn beide overblijvende planten. De Zwarte rapunzel heeft langgesteelde wortelbladeren, die meestal langer en smaller zijn dan die bij de Witte rapunzel. Zij zijn langwerpige eirond en hebben vaak een zwarte streep over het midden of zijn aan hun boven zijde van vlekken voorzien. De bloemkleur is blauw-violet, bij uitzondering blauw of wit. De soort komt in Nederland voor in Zuid-Limburg, in oude vochtige bossen, vooral op kalkrijke grond, aldus Dr. de Wever. Volgens mij is zij algemener in de Maasvallei. Merkwaardig is het dat Hegi opgeeft dat de soort niet van kalk houdt. Het komt echter vaker voor dat een soort zich afwijkend gedraagt in verschillende klimaatsgebieden. Wat ons land betreft komt hij ook nog in het oosten voor. Een zeer rijke vindplaats is (of was) een vochtig hooiland bij Anlo (Drente), langs het Anloër diep, waar tijdens de bloei een paars waas over het land ligt (of lag).

P. spicatum (Witte rapunzel) wordt door sommige auteurs tot de vorige soort gerekend. Het verschil tussen de bladeren werd reeds genoemd. Misschien is de lengte van de aar bij de Witte rapunzel nog iets groter: de totale lengte van de plant varieert van 30 - 80 cm. De bloemkleur is geelachtig wit, aan de top iets groenachtig. Uiterst zeldzaam is de kleur blauw. Hij komt ook weer voor in ouder, vochtige bossen. In Zuid-Limburg werd hij nooit waargenomen, wel in midden-Limburg. De mij bekende vindplaatsen in België liggen op kalkarme, vochtige grond, bijv. langs de Ninglinspo, het aardige zijriviertje van de Amblève. In België en Luxemburg groeit ook *P. or-*

Phyteuma nigrum (Sint Pietersberg)

biculare, met een bolvormig hoofdje. De bloemen zijn donkerblauw tot violet. In België en in de Eifel is deze soort niet zeldzaam en staat in kalkrijk grasland.

Jasione met in Nederland een soort: *J. montana* (Zandblauwtje). De vorm van de aparte bloempjes en het opengaan zijn gelijk aan die bij Rapunzel: de kroonslippes zijn eerst met elkaar verbonden en laten later van elkaar los, te beginnen van beneden af. De bloempjes zijn echter niet gerangschikt in een lange aar, maar in een bolvormig hoofdje, dus zoals bij *Phyteuma orbiculare*. Toch zal men beide soor-

ten niet gemakkelijk met elkaar verwisselen: het hoofdje van het Zandblauwtje is omgeven door een omwindsel. De plant vormt meestal een groot aantal stengels. De onderste bladeren zijn het breedst (omgekeerd eirond) en gewoonlijk tijdens de bloei al verdroogd. Naar boven toe worden de bladeren smaller en spitzer. De stengel en de bladeren zijn sterk behaard, iets wat vaker voorkomt bij planten die in een droge omgeving staan. De bloemkroon is meestal blauw soms wat fletser. Wit of roodachtig komt ook voor. Het hoofdje heeft een doorsnede van $1\frac{1}{2}$ - $2\frac{1}{2}$ cm. De stijlen zijn erg lang en steken een flink eind boven de kroon uit. Bij nog jonge bloemen liggen de stempels tegen elkaar aan, maar bij oudere exemplaren wijken zij uiteen. De lengte van de plant varieert van 10 - 45 cm, maar kan zelfs 80 cm bedragen. De plant is een- of tweejarig, in het buitenland komt ook een overblijvende vorm voor. De lengte, het aantal stengels en de beharing kunnen wisselen met de standplaats: op erg schrale grond is de plant kleiner en minder vertakt en op erg droge grond sterker behaard. Toch heeft men enkele variëteiten onderscheiden. Waarbij o.a. de beharing een rol speelt. Het Zandblauwtje komt algemeen op heide en zandgrond voor en verdraagt geen kalk. De plant is algemeen bekend. Toch zal niet iedereen weten dat zij familie is van de *Campanula*. De wetenschappelijke soortnaam *montana* betekent 'van de bergen', maar dat komt bij ons niet uit.

DE ENTOMOLOGISCHE WAARDE VAN HET WEERTER BOS EN DE KRANG

De redactie ontving een inventarisatierapport opgesteld door de heer F. Post te Weert over het bovengenoemde onderwerp. De met grote zorg samengestelde lijsten van vangsten en vindplaatsen zijn niet voor al onze lezers van belang. Zij liggen ter inzage bij het genootschap in Maastricht, Natuurhistorisch Museum.

Schets van het Weerter Bos

Het Weerter Bos is een eeuwenoud boscomplex op de grens van Brabant en Limburg. Dit gebied is enige honderden hectaren groot en eigendom van het Limburgs Landschap, de gemeente en particulieren. Het bos kenmerkt zich door een grote verscheidenheid aan milieutypen met een daaraan gepaard gaande rijke flora en fauna. Enkele milieutypen die men daar zoal kan aantreffen zijn: eiken-berkenbos, zowel jong als oud, populierenbos, dennenbos, elzenbos, gemengd bos, stukjes heide, ruige stukken met pijpestrootje, kleine stukjes met oude eiken en Amerikaanse eik en verder weilanden. Er zijn zowel droge als zeer vochtige plaatsen, de laatste vaak begroeid met wilg, gagel en riet.

In de ondergroei overheerst plaatselijk Adelaarsvaren en vooral de Blauwe en Rode bosbes. Door dit geheel stroomt de beek de Oude Graef waar verschillende slootjes en de Rietbeek op afwateren.

Waardering

De ornithologische waarde werd reeds aangetoond door de heer De Haan (Weert). Daar komt nu deze entomologische inventarisatie bij. De rijkdom van dit gebied weerspiegelt zich in de lange soortenlijsten. Er komen vele zeldzame vlinders voor, o.a. de Grote weerschijnvlinder en bepaalde vlinders die afhankelijk zijn van de bosbessenvegetatie. Het zijn

er teveel om ze hier allemaal op te noemen. Van de zweefvliegen komen enkele zeer zeldzame soorten voor nl. *Microdon eggeri*, *Syrphus friuliensis* en *Syrphus annulipes*, verder vele zeldzame en minder algemene soorten. De wapen- en blaaskopvliegen zijn vertegenwoordigd met enkele interessante soorten. Van de oppervlaktewantsen heb ik tweemaal *G. paladum* waargenomen, een schaatsenrijder die alleen in Midden-Limburg voorkomt.

Verantwoording

Het bewuste gebied werd door mij minstens eenmaal per week bezocht, gedurende de vakanties vaak dagelijks. Bij het vangen van de nachtvlinders werd een ML-lamp van 300 Watt gebruikt. De boerderij de Grashut was mijn vaste standplaats waar ik gebruik kon maken van de elektriciteit. Het is duidelijk dat deze vaste plaats de gegevens heeft beïnvloed. De heer De Wolff (Eindhoven) die hier een enkele maal komt en geen vaste standplaats heeft ving 150 soorten, waarvan er maar liefst 25 bij mij ontbreken. Verder wil ik de heer Van der Donk (Ospel) bedanken die mij vaak hulp heeft verleend bij het determineren van de nachtvlinders.

Bedreiging

Hoewel een groot gedeelte van het Weerterbos in de loop van de jaren is aangekocht door de Stichting Het Limburgs Landschap wil dit nog niet zeggen dat de toekomst van dit bosgebied er rooskleurig uitziet. De E-9 wordt namelijk vanaf Weert doorgetrokken richting Eindhoven. Op het ogenblik bestaan er twee mogelijke tracé's, waarvan er een een stuk van het Weerterbos afsnijdt. Het is niet te hopen dat voor dit tracé gekozen zal worden, het zou dan de zoveelste aantasting zijn van een onvervangbaar stuk natuur in Limburg. Na de Sint-Pietersberg, de Bergerheide, de vele ontgrindingen, de dreigende afgraving van het Plateau van Margraten mag er toch echt wel eens iets behouden blijven van de natuur in Limburg.

Aantal soorten:

Lepidoptera (vlinders): 368
 Syrphidae: (zweefvliegen) 81
 Stratiomyidae (wapenvliegen): 11
 Conopidae (blaaskopvliegen): 6
 Oppervlaktewantsen: 9

DE KRANG

Het gebied de Krang is een landgoed bij Swartbroek in de gemeente Weert. Het hele gebied is ongeveer 90 ha groot en bestaat voor de helft uit bos en voor de helft uit cultuurgronden. De begroeiing is zeer gevarieerd, weilandjes worden afgewisseld door kleine percelen bos. In het westelijk gedeelte overheerst de grove den en in het oostelijk gedeelte oude eiken en beuken. Verder zijn er vele drassige onbegaanbare stukken, begroeid met wilg, els, riet en pijpestrootje. Op vele plaatsen zijn populieren aangeplant, vaak met een dichte ondergroei van eik, els, wilg en braam. Ondanks zijn verscheidenheid aan milieutypen maakt het gebied toch een versnipperde indruk wat het wel een hoge landschappelijke waarde geeft, maar wat niet altijd even goed is voor de flora en fauna. De invloed van de bemeste cultuurgronden op de relatief kleine bosjes is nu erg groot. De Krang wordt begrensd door twee beken nl. de Leukerbeek en de Tungelroyerbeek. In 1976 is het gebied aangekocht door Natuurmonumenten.

In het gebied komen vele interessante dagvlinders en zweefvliegen voor. De droogte van de afgelopen zomer heeft de gegevens wel beïnvloed; sommige drassige gedeelten en sloten stonden droog. Niettemin zijn de beide lijsten erg interessant.

Aantal soorten:

Lepidoptera (vlinders): 26
 Syrphidae (Zweefvliegen) 60

Papilio machaon, (Koninginnepage), is tegenwoordig soms in de Krang aan te treffen. De rupsen hiervan zijn af en toe te vinden in de boeretuintjes van de omliggende boerderijen. De rupsen zitten hier op de onbespoten worteltjes.

Op de beek door de Krang heb ik op 12-6-76 een mannetje *Calopteryx splendens*, een libel, waarge-

nomen. Deze libel hoort thuis bij zuiver water. De beek is echter ongelooflijk smerig, een soort open riool. Het dier was vermoedelijk een zwerver, al zou ik niet weten waar het vandaan zou moeten komen; de soort komt voor zover mij bekend nergens in de omgeving voor. Misschien is de libel afkomstig van een van de slootjes in de Krang die op deze beek afwateren. Sommige van deze smalle slootjes bevatten helder stromend water.

VOGELSTUDIEGROEP OPROEP TOT MEDEWERKING

Subgroep Kwartels

Om een overzicht te krijgen van het broedvoorkomen, en de oorzaken van achteruitgang van deze soort, worden de volgende gegevens voor de periode 1900 - 1977 gevraagd:

- datum, plaats en tijd van waarneming;
- trek: aantal, richting, hoogte en weersomstandigheden;
- broeden: aantal, kuikens en eieren, biotoop, roeptijden, predatoren, verstoringen.

U kunt deze gegevens zenden aan:
A. Broen, Pr. Beatrixstr. 24, Echt.

Subgroep Kraanvogels

Het onderzoek naar de trekbewegingen en pleisterplaatsen van Kraanvogels wordt nog steeds voortgezet. Waarnemingen in 1977 en de voorafgaande jaren kunnen naar onderstaand adres opgestuurd worden. Van belang hierbij zijn: aantal, plaats, tijdstip van de waarneming, trekrichting, formatie, vorm, hoogte, weersomstandigheden, gedrag open bijzonderheden van de pleisterplaatsen.

In 1976 hebben enkele klassen van de lagere school hier met veel enthousiasme en resultaat aan meegewerkt. Leraren die hier ook interesse voor hebben kunnen voor gedetailleerde gegevens contact opnemen.

Om deze lessen voor de leerlingen plezieriger en duidelijker te maken is gewerkt aan een dia-serie. Deze is tot nu toe nog erg beperkt.

Kopieën van goede dia's zijn daarom (uiteeraard tegen vergoeding) zeer welkom.

Adres: W. Vergoossen, Nieuwe Markt 21, Echt.

Subgroep Grauwe Gors

Deze groep werkt mee aan een landelijk onderzoek naar het voorkomen van de Grauwe Gors. Mensen die hier aan willen meedoen, kunnen bij de sekretaris van het NHG. een stencil aanvragen waarop meerdere gegevens en vragen staan.

BELANGRIJKE NATUURGEBIEDEN IN VENLO EN OMGEVING

Van de studiegroep "Natuur en Landschap" van Kring Venlo ontving de redactie een tweetal visies over belangrijke natuurgebieden in de regio Venlo. De mening over deze gebieden werd onlangs het College van B en W van Venlo ter hand gesteld. Om de inhoud hiervan in bredere kring bekendheid te geven, volgen hieronder de beide visies.

"HET KOELBROEK" Gemeente Venlo

Bij de overweging omtrent het al dan niet toekennen van een Hinderwetvergunning aan een te vestigen bedrijf of het uitvoeren van een andere, voor landschap en milieu belastende ingreep, wordt ons inziens te sterk gelet op de mate van belasting die veroorzaakt wordt door dit ene bedrijf, of deze ene ingreep op de hele omgeving. Hierbij wordt te weinig rekening gehouden met het totaal aantal belastingen, waardoor op een gegeven moment de druk op landschap en milieu in een bepaald gebied in zijn geheel veel te groot wordt, terwijl toch niet duidelijk één of zelfs enkele schuldigen zijn aan te wijzen.

Als voorbeeld: Het gebied tussen de plaatsen Boekend, Sevenum, Horst en Grubbenvorst. Natuurwetenschappelijk gezien is het meest waardevolle, doch tevens meest kwetsbare gedeelte hier "Het Koelbroek", terwijl de grote bufferzone rondom "Het Koelbroek" mede sterk bepalend is voor het landschap.

Voor 1960 waren "Het Koelbroek", de Crayelheide en het bosgebied Zaarderheide landschappelijk nog geheel intact.

Hieronder volgt een opsomming van aantastingen en belastingen welke dit gebied sindsdien te verwerken heeft gekregen.

1. Rond 1960 werd in een heidegebied op het mid-
denterras de Gemeentelijke vuilnisstortplaats
aangelegd, ca. 100 meter achter het Koelbroek.
2. Het riool van de Gemeente Maasbree, een me-
taalbedrijf te Maasbree en nog tal van andere
particuliere bedrijven, waaronder "Champex",
lozen alle op de Everlose Beek, welke door het
kwetsbaarste gedeelte van het gebied stroomt.
Deze beek behoorde in de vijftiger jaren tot één
van Limburgs interessantste en mooiste beken.
(Smitsaert 1953, '56 Natuurhistorisch Maand-
blad), en is nu gedegradeerd tot een open riool.
3. Rond 1965 werd de E-3 aangelegd, welke het
rust- en stiltegebied tussen "Het Koelbroek" en
Sevenum in twee gedeelten spleet. Deze weg
zorgde al voor de nodige rustverstoring, maar
bovendien verscheen in het bosgebied "Saar-
derheike", aansluitend op de noordzijde van
"Het Koelbroek" een groot "klaverblad".
4. rond 1968 werd het woonwagencentrum "In de
Römer" gevestigd.
5. Vestiging van een autosloperij in het hart van
"Het Koelbroek", welke een onbegrijpelijke en
onverantwoorde aantasting van het gebied
moet worden genoemd.
6. Vestiging van een nertsfokkerij in "Het Koel-
broek"; eveneens een onbegrijpelijke zaak.

Vanaf 1970:

7. Aanleg van de autoweg Venlo-Sevenum welke
langs de noordpunt van "Het Koelbroek" loopt
en de achter "Het Koelbroek" gelegen gebieden
"de Römer" en "de Crayelheide" verder op-
splitst en verstoort.
8. Plannen om Rijksweg 73 gedeeltelijk door "Het
Koelbroek" te leiden. Een voorlopig tracée
loopt vanaf het klaverblad "Zwaarderheide"
langs de noordkant van "Het Koelbroek" naar
Baarlo.

9. Aanleg van een electriciteitsschakelstation langs de autoweg Blerick-Sevenum, en van hieruit een bovengrondse hoogspanningsleiding over de "Crayelheide" richting Maasbree. Dit schakelstation ligt op ca. 500 meter afstand van "Het Koelbroek".
 10. Aanleg van een compostbedrijf in het restant van het weidegebied "de Römer".
- Na 1976:
11. Toekennen van een hinderwetvergunning aan een te vestigen Bio-industrie langs de Noordervaart, in de directe omgeving van "Het Koelbroek".
 12. Vergevorderde plannen om het resterende gebied achter het klaverblad "Zwaarderheide" tussen Boekend, Horst en Grubbenvorst te bestemmen als Europa's grootste opslagplaats voor containers.
 13. Plannen om de "Crayelheide" te bestemmen als militair oefenterrein.

Het zal een ieder duidelijk zijn dat bovengenoemde, reeds uitgevoerde werken tezamen al een veel te zware belasting voor dit gebied betekenen, waarbij het landschap sterk versnipperd is, het milieu sterk aangetast en de bufferwerking voor "Het Koelbroek" grotendeels verdwenen.

De Studiegroep "Natuur en Landschap" spreekt dan ook zijn verontrusting uit omtrent één en ander en verzoekt met klem, in de toekomst, bij het al of niet toekennen van hinderwetvergunningen, wat meer rekening te houden met reeds bestaande bedrijven en instellingen, en de capaciteit van een gebied niet te overschrijden.

DE TANGKOEL (Hout Blerick)

De Tangkoel is een oude maasmeander. In dit kader kunnen we ook de andere oude maasmeanders noemen in Noord-Limburg. Dit zijn het "Dubbroek" in de Gemeente Maasbree, het "Koelbroek" en het "Zwart Water" te Venlo, "Kaldenbroek" te Grubbenvorst en het "Schuitewater" in Lottum en Broekhuizervorst.

Deze oude verlaten rivierlopen vormen een uniek aspect in het Noordlimburgse landschap. Een aantal van deze meanders hebben al een deel van hun oorspronkelijke karakter verloren.

Het "Dubbroek" en "Kaldenbroek" zijn droog komen te liggen. Ook in het "Koelbroek" is het open water verdwenen door het graven van de Everlose Beek in de dertiger jaren. Bovendien heeft het laatstgenoemde gebied sterk te lijden gehad van vervuiling.

In beide andere gebieden is gelukkig nog wel open water aanwezig.

Het "Zwarte Water" is echter rond de eeuwwisseling uitgediept en later heeft men er nog een plankier aangelegd ten behoeve van de visserij.

In het "Broekhuizerbroek" heeft men de loop van de Molenbeek verlegd, zodat deze door het gebied kwam te liggen. Dit heeft een lokale voedselverrijking van het water tot gevolg gehad, wat weer invloed heeft op de voor dit soort gebieden karakteristieke vegetaties.

Ondanks alles zijn vooral de laatstgenoemde gebieden in natuurwetenschappelijk opzicht uiterst waardevol gebleken. In dit verband willen wij de publicaties noemen van Drs. R.v.d. Meijden: "Flora en Landschapsbeheer tussen Venlo en Arcen, Leiden 1976" en Prof. Dr.V. Westhof e.a. "Wilde Planten deel II, Amsterdam 1971".

In het laatstgenoemde werk wordt de Tangkoel in één adem genoemd met het Zwarte Water en het Schuitwater.

Tot nu toe is de Tangkoel gespaard gebleven voor bovengenoemde ingrijpende aantastingen. We kun-

nen dus wel stellen dat de Tangkoel haar oorspronkelijke karakter nog grotendeels heeft behouden. Het is daarom zaak om de huidige toestand zoveel mogelijk in tact te houden.

In hoeverre ingrepen van allerlei aard reeds het karakter van soortgelijke gebieden hebben aangetast, kunnen we nagaan wanneer we de geschiedenis van de diverse Maasmeanders in Noord-Limburg bekijken.

Op grond van elders opgedane ervaringen zou het dus mogelijk moeten zijn een beleid voor de Tangkoel te ontwerpen.

Dit beleid zal in de eerste plaats neerkomen op het volledig intact houden van een aantal milieufactoren in- en om de plas, zoals bijvoorbeeld de waterstand, de kwaliteit van het water, de plantengroei in- en om de plas enzovoort.

De voor dit soort gebieden karakteristieke vegetaties zijn in de Tangkoel wel in een bijzondere fraaie vorm ontwikkeld.

Verschillende van de hier voorkomende planten zijn in Nederland zeldzaam, onder andere de Gele dovenetel, Slangewortel en de Grote pimpernel. Vooral de vorm waarin deze vegetaties zich ontwikkeld hebben is bijzonder fraai, met name de zogenaamde drijftillen, - plantengemeenschappen die de eerste fase van het verlandingsproces vormen, - mogen we met recht uniek noemen.

Men zal elders in Nederland lang moeten zoeken om een dergelijke goed ontwikkelde reeks verlandingsgemeenschappen te vinden.

Ook het omringende elzenbroekbos dient zoveel mogelijk in zijn oorspronkelijke staat bewaard te blijven. Ook dient er een deskundig beheer te worden gevoerd ten aanzien van de aan de zuid- en noord-zijde van het gebied gelegen beekjes en de oeverbegroeiingen hiervan, aangezien dit groeiplaatsen zijn van diverse voor het Maasdistrikt specifieke en zeldzame planten.

Er dient dus ook hier zorg te worden gedragen voor het zoveel mogelijk handhaven van de oorspronkelijke situatie.

In het verleden zijn in de Tangkoel diverse zeldzame diersoorten gevonden, onder andere de Rivierkreeft (*Astacus astacus Linnaeus*) en vrij recent werd er nog melding gemaakt van het voorkomen van de steeds zeldzamer wordende Otter. Onoordeelkundig menselijk ingrijpen zal voor de fauna, evenals voor de flora katastrofale gevolgen kunnen hebben. Vervolgens willen we nog de in 1974 verschenen Groennota der Gemeente Venlo citeren: "Aanwijzingen van het streekplan voor Venlo en omgeving tonen, dat onder meer de Tangkoelen strikte bescherming verdient, aangezien het hier gaat om een zeer waardevol natuurgebied".

Gezien de hoge natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarde van dit door zijn geringe oppervlakte zo kwetsbare natuurgebied, zal men slechts maatregelen mogen nemen op grond van een weloverwogen en verantwoord beleid. Een gedegen natuurwetenschappelijk onderzoek zal de basis moeten zijn voor beheersmaatregelen op langere termijn. Voor het behoud en het beheer van de Tangkoel zal men behoedzaam te werk moeten gaan.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN EN ANDERE AKTIVITEITEN

te **HEERLEN**: op 3 mei en 7 juni om 19.30 in het Grotius College: de aanwezigen worden verzocht zelf voorwerpen mee te nemen of mededelingen te doen.

te **MAASTRICHT**: op donderdag 5 mei om 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7.

Ing. P.J. Felder houdt een voordracht met dia's over de resultaten van de opgraving van prehistorische vuursteenmijnen in Grimes Graves (Engeland).

De vogelstudiegroep komt op vrijdag 13 mei om 20.00 uur in een der zalen van de Stadsschouwburg te Sittard bijeen voor het uitwisselen van gegevens.

te **VENLO**: zondag 1 mei **Botanische Excursie in het "Rijk van Nijmegen"**.

De omgeving van Nijmegen neemt zowel floristisch als landschappelijk een unieke plaats in Nederland in. Binnen een straal van 15 km. rond Nijmegen vinden we 2/3 van de in Nederland voorkomende hogere planten. Het is onze bedoeling U iets te laten zien van het gedeelte Beek-Ubbergen. Het is een onnederlands aandoend landschap, met spectaculaire hoogteverschillen, steile hellingen en vele beekjes. Door dit gebied loopt een van de mooiste Nederlandse wandelingen, de N.70. Tegen het einde van de morgen dachten we een rustpauze te houden in het pannenkoekhuisje "De Duivelsberg" in het gelijknamige natuurreservaat. Om \pm 1.30 uur zullen we weer terug zijn bij de auto, van waaruit ieder op eigen gelegenheid weer terug kan gaan naar huis.

Vertrek: om 7.30 uur vanaf het station Venlo.

Autobezitters worden verzocht om niet-autobezitters een lift te geven; eventueel kan men overleg plegen over het benzineverbruik.

We wilden voorstellen gezamenlijk naar Nijmegen te gaan via een route (o.a. Toeristenweg en Zeven heuvelweg) tussen de Rijksweg en de grens. Hier komen we door een bijna aaneengesloten keten van natuurgebieden (Zwart-water, Lomse bergen, Hamert e.a.). We zullen dan omstreeks 8.30 uur arriveren bij de kerk van Beek, waar we dan de mensen kunnen treffen die op eigen gelegenheid willen reizen. Diegenen die van te voren wat over het te bezoeken gebied willen weten, kunnen dit lezen in "Wilde Planten deel 3" van Prof. Westhoff, bladzijde 269 t.e.m. 277.

Zondag 8 mei Ochtend-wandeling in het Kasteelpark in Beek-Elslo.

Vertrek: om 6.00 uur vanaf station Venlo. Om \pm 12 uur zijn we dan weer terug in Venlo. Autobezitters worden vriendelijk verzocht om niet-autobezitters een lift te geven. Eventueel kan men overleg plegen over het benzineverbruik.

Zondag 15 mei Wandeling in Groeningen bij Wansum

Op deze dag willen wij U kennis laten maken met een bijzonder mooi Maasheggenlandschap.

Vertrek: om 7.00 uur vanaf het station Venlo. De leiding van deze excursie hebben de heren Coppus uit Horst en Holthuysen uit Blerick. Autobezitters worden verzocht niet-autobezitters een lift te geven. (Eventueel overleg plegen over de kosten).

Zondag 22 mei Wandeling in het Schwalm Nette gebied.

Vertrek: om 6.15 uur vanaf het station Venlo. De leiding heeft de heer Pellens uit Tegelen. Autobezitters worden verzocht niet-autobezitters een lift te geven (Eventueel overleg plegen over de kosten).

Maandag 30 mei Wandeling in de omgeving van Geysteren

Vertrek: 6.30 uur vanaf het station Venlo. Autobezitters worden vriendelijk verzocht niet-autobezitters een lift te geven. (Eventueel de benzinekosten met elkaar bespreken).

DE NATUUR IN

Natuurwandelingen I.V.N.-Limburg

- Zondag 1 mei * Wandeling naar het Eyserbos en Elkenrade, o.l.v. I.V.N.-Eys. Vertrek kerk Eys om 14.30 uur.
- * Omgeving Rijckholt, o.l.v. I.V.N.-Maastricht. Vertrek kerk Rijckholt om 14.30 uur.
- * Vogelexcursie in de Doort, o.l.v. I.V.N.-Stein. Vertrek gemeentehuis Stein om 4.30 uur.
- * Ekskursie naar de Hoge Venen, o.l.v. I.V.N.-Sittard. Vertrek kerk Ovipat om 10.30 uur. Inlichtingen tel. 04490-6451.
- Zaterdag 7 mei * Bustocht met wandeling door het Eltzdal met bezoek aan burcht, o.l.v. I.V.N.-Vijlen/Vaals. Opgave en inlichtingen tel. 04454-1492. De bus vertrekt vanaf Maastricht 7.00, Gulpen 7.30, Vijlen 7.45 en Vaalsgrens om 8.00 uur
- Zondag 8 mei * Dagwandeling omgeving Membach - België, o.l.v. I.V.N.-Bocholtz/Simpelveld. Vertrek Wilhelminalplein Bocholtz om 9.00 uur. Lunch en pas. Opgave en inlichtingen tel. 04442-2119.
- * Landschappenwandeling via Putberg-Vrouwenheide-Eys-Mechelen en Epen met bezoek aan ontvangstcentrum 't Höfke. Retour per bus van Mechelen of Epen. Vertrek stationsplein Heerlen om 10.00 uur.
- Zaterdag 14 mei * Vogelekskursie door het Limbrichterbos, o.l.v. I.V.N.-Geleen. Vertrek vanaf de Platz nabij kasteel Limbricht om 5.00 uur.
- Zondag 15 mei * Bustocht naar de Eifel, o.l.v. I.V.N.-Geleen. Vertrek parkeerplaats Albert-Hein, Rijksweg C., Geleen. Inlichtingen en opgave sekr. tel. 04494-45986.
- * Vogelekskursie in de Groene Long, o.l.v. I.V.N.-Kerkrade/Eijgelshoven. Vertrek NS-station Kerkrade/Chevremont om 5.30 uur. Einde ca. 11.00 uur.
- * Naar het „Gesloten Bos”, o.l.v. I.V.N.-Meerssen. Vertrek van stationsplein-Meerssen om 14.00 uur.
- * Eifelekskursie met wandeling in omgeving van Monschau richting Rosenthal-Höfen, o.l.v. I.V.N.-Valkenburg. Opgave en inlichtingen tel. 04406-12537.
- * Omgeving Mechelen, o.l.v. I.V.N.-Stein. Vertrek gemeentehuis Stein om 14.00 uur.
- * Dagtocht Xhoffraix-Waimes o.l.v. I.V.N.-Maastricht. Vertrek Emmaplein om 08.30 uur. Paspoort meenemen.
- Zondag 22 mei * Ochtendwandeling Ospeler Peel, o.l.v. I.V.N.-Maastricht. Vertrek bezoekerscentrum Mijl op zeven om 09.30 uur.